Bharatiya Shikshan Prasarak Sanstha, Ambajogai

Swa. Sawarkar Mahavidyalaya, Beed

Internal Quality Assurance Cell

CRITERION 3- RESEARCH, INNOVATIONS & EXTENSION

3.3.2. Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/international conference Proceedings per teacher during the last five years

BOOKS-CHAPTER IN BOOKS- PAPERS IN PROCEEDINGS PUBLISHED

2020-21

(02442) 226218 (02442) 225918 veersawarkarbeed@gmail.com

Bhartiya Shikshan Prasarak Sanstha, Ambajogai
Swa. Sawarkar Arts, Science & Commerce College
Re-accredited by NAAC-B Grade
Sawarkar Nagar, Jalna Road, Beed M.H., India- 431122

CRITERIA-III
RESEARCH INNOVATIONS & EXTENSION
3.3.2. BOOKS-CHAPTER IN BOOKS-PAPERS IN PROCEEDINGS PUBLISHED
2020-21

Sr. No	Author	Title of the Book	Chapter in Book	ISBN/ISSN No.	Publisher
1	Dr.Sasane Sangita S.	Women's Empowerment :Issues and Challenges	Deprived from human Rights ; Status of vulnerable Woman group in India	978-93-891305-01-7	Adhar Publications
2	Dr. Bhalerao Jyotishwar K.	Prashaskiya Va Vyewasthapkiya Vicharvant	Max Weber	978-81-951061-5-8	Dayadhan Publishers Hingoli
3	Dr. Bhalerao Jyotishwar K.	Swarajya te lokshahi ek Chintan	Thor Samaj Krantikaak Babasaheb Ambedkar	978-81-948515-7-8	Shaurya Publication, Latur
4	Dr. Surwase Sopan M.	Dr.B.R. Ambedkar: Indian Society and Ambedkarite Literature-Dr Babasaheb Ambedkar Yanche Samajik Yougdhan		978-93-83796-45-8	Swacchand Prakashan, Kolhapur
5	Dr. Zanwar Omprakash B.	Media aur Hindi	21vi Sadi Mein Media Aur Hindi Bhasha	978-81-89450-81-6	Indica Info Media, New Dehli
6	Dr. Sasane Sangita S.	Anna Bhau Sathe: A voice Marginalized Society	A Study of Echo of Marginal in Anna Bhau Sathe's Literature	978-81-940592-5-7	Akshita Publishers & Distributer's, Dehli
7	Dr. Zanwar Omprakash B.	Swarajya te lokshahi ek Chintan	Anna Bhau Sathe ki Katha Tamasha	978-81-948515-7-8	Shaurya Publication, Latur

Swa.Sawarkar Mahavidyalaya B.S.P.S. Ambajogai Beed

Principal
Swa.Sawarkar Mahavidyalaya,

ISBN-978-93-91106-01-4

Women's Empowerment: Issues & Challenges

Peer-Reviewed Book Chapter

Editor- Dr. Renuka Badvane
Co-Editor- Dr. Narsing Pawar

Aadhar Publications

Peer-Reviewed Book Chapter March ,2021 ISBN-978-93-91305-01-7

Women's Empowerment: Issues & Challenges

Peer-Reviewed

Book Chapter

Editor

Dr. Renuka Badvane,

M.Com, MBA, M.Phil,MSW,Ph.D.

Co-Editor

Dr. Narsing Aabasaheb Pawar

Aadhar Publication – Amravati

(M.S.) India 444604

Women's Empowerment: Issues & Challenges

Editor

Dr. Renuka Badvane

Co -Editor

Dr. Narsing Aabasaheb Pawar

© *publicar*

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted, in any form or by any means without permission. Any person who does any unauthorized act in relation to this publication may be liable to criminal prosecution and civil claims for damages.

First published, 8,March-21

AADHAR PUBLICATIONS,

Amravati.

Published by

Prof. ViragGawande for

Aadhar Publications,

Behind Govt. VISH,

New Hanuman Nagar,

Amravati – 444 604.

Printed by

Sarita Graphics,

Amravati.

ISBN-978-93-91305-01-7

INDEX

No.	Title of the Paper / Authors' Name	Page No.
1	Health Issues Of Women Living In Slum Areas: An Overview **Prafullata Baliram Bhingole/ Dr.Nilkanth Wadje**	1
2	A Study of Women Empowerment and Representation in Advertising Industry **Dr.JitendraM.Bhalerao/Smt.Chaitali G.Gavali (Bhalerao)**	9
3	Women's Empowerment in Hospitality Industry:A Study With Reference to Jalna District of Maharashtra state. **Dr.S.J.Bhavsar**	11
4	Women Empowerment : Issues and Challenges. **Dr. Dnyaneshwar Yaduraj Mohod**	14
5	Growth of Women Empowerment in India **Dr.Barde Ashok B. /Dr.Padgalwar S.L.**	17
6	Women's Empowerment in Hospitality Industry:A Study With Reference to Jalna District of Maharashtra state. **Dr.Renuka D. Badvane (Bhavsar)**	19
7	Leadership Styles Amongwomen Enterpreneurs **Dr. Kashish Ali**	22
8	Deprived from Human Rights: Status of Vulnerable Woman Group in India **Dr.S.S. Sasane**	28
9	Issues of Women and protection laws **Dr. Vanita Sable**	31
10	Women's Empowerment Overview in India **Promod Jaybhaye**	34
11	The Representation of Women's Empowerment: the Credit and Upcoming Guidelines **Dr. R.D. Rathod**	36
12	Reconciliation of Sense and Sensuality : a peek into Mridula Garg's Chitcobra **Dr. Premal Ramesh Deore**	41
13	Role of Social Media in Women Empowerment **Pratik Anil kamble /Dr. Nisha C Wagmare**	45
14	Holistic Educational Practices to Materialize Women Empowerment **Dr. Shaly Joseph**	50
15	Psychological Perspective of Women Empowerment and their Mental Health **Dr. Mahewash Hasan**	54

 ISBN-978-93-91305-01-7

Deprived from Human Rights; Status of Vulnerable Woman Group in India

Dr.S.S. Sasane

Asst.Professor English Department Swa.Sawarkar Mahavidyalaya ,Beed

Woman is the integral part of human civilization and society but her status is secondary ,her life is not secure on the basis of gender ,caste ,culture ,family pride .Every sphere and step of life she has to give the examination of herself respect ,her tolerance and other factors that are important to protect her from all types of violence and discrimination .She has been protected by laws and other secular measures"Women are entitled to enjoy the same human rights and fundamental freedoms as other individuals' .International human rights treaties require state parties to take protective steps to ensure that women's rights are respected by law and to eliminate discrimination, inequalities and practices that practices that negatively affect women's rights. Under international human rights law, women may also be entitled to specific additional rights such as those concerning reproductive healthcare"

Woman has special provisions of security in social as well as personal level on the international human Rights, her rights are protected to live violence free life and to live with human dignity there is the need of secure environment in society and in work place also, vulnerable group of woman is always in the danger zone, they get easily victim by the surrounding so to protect such group, there is the need of special laws and civil rules" Additional treaties ,which may address specific human rights or protect the rights of other vulnerable groups ,apply equally to women .Human rights treaties also generally include a non-discrimination provisions that prohibits discrimination on the base of gender and other grounds and entitles women to full and equal enjoyment of those treaties "

Woman is not weak but social system has been made her helpless and weak. there are twelve groups that are vulnerable groups in society, woman and girls, children are on the first and front level so it is clear the problematic issue of the vulnerable group of woman.

There are several groups that are weak due to social system, they are victims of inequalities ,violence and violation of the fundamental rights of human being so here is the need of special provisions to protect fundamental human rights of that group ,women are naturally weak and if she is from marginal group then it is easy to abuse of human rights ,they themselves are weak to defend for human Rights ,there is the earnest need of special protection ,they are sufferers and victims so law must be strong to defend them to protect self respect and dignity to enjoy the amenities of life"Vulnerable population include the economically disadvantaged, racial and ethnic minorities, theuninsured, low income children, the elderly, thehomeless, those with human immunodeficiency virus (HIV) and those with other chronic health conditions, including several mental illness"In India women have been divided among different socioeconomic group ,the woman who is coming from rich and strong background they get all the privilege but the woman who is living in village ,Schedulecaste and tribal they are more sufferersas compared to upper caste woman they are secure ,strong and in protection"Seventy five percent of Indian women live in rural areas"Woman are long sufferers on the planet ,there is the long history and The United Nation has always given priority to protect woman from all discrimination and violence on

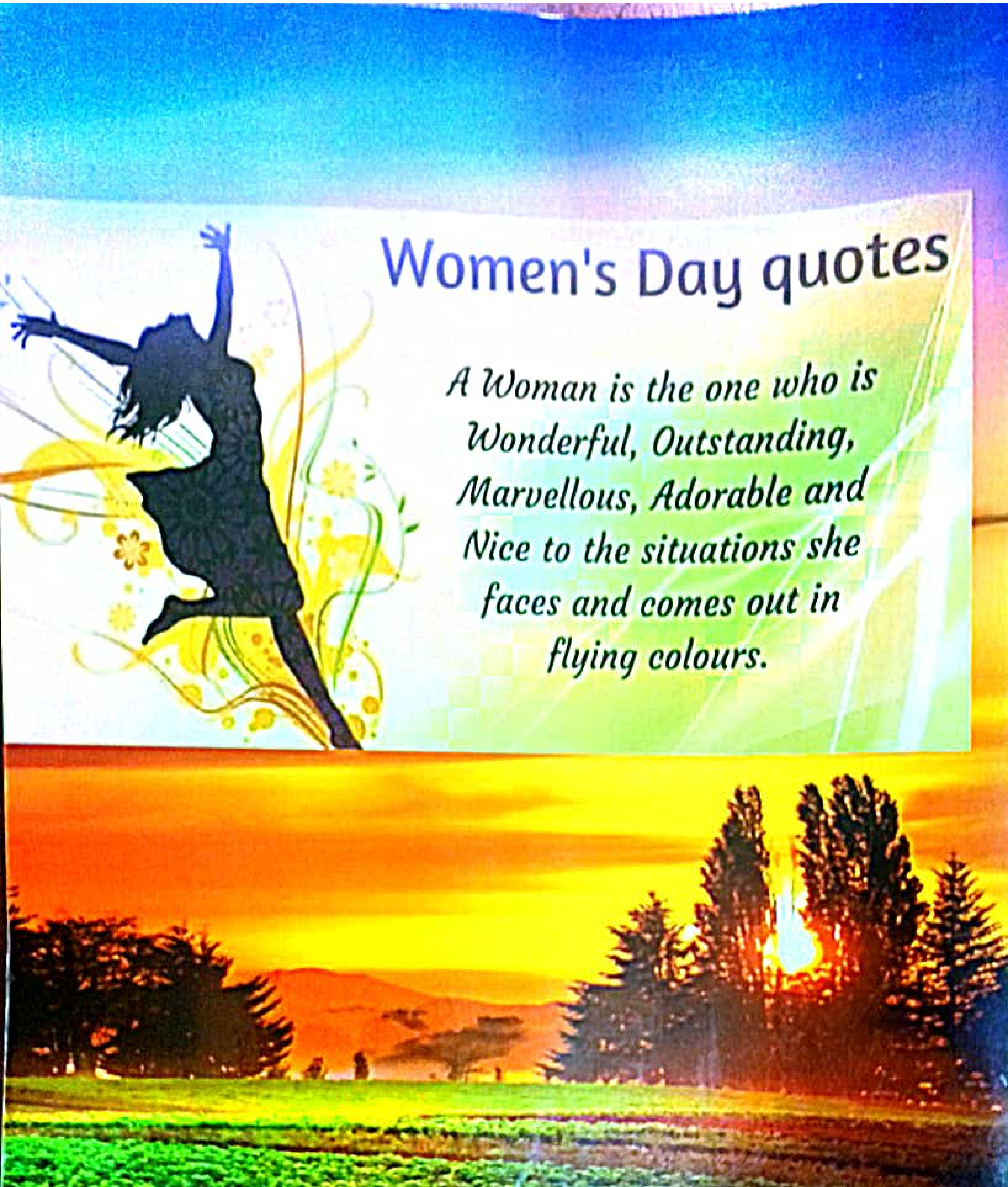

Aadhar Publications
For Details www.aadharsocial.com
ISBN
New Hanuman Nagar, In Front Of
Pathyapustak Mandal, Behind V.M.V. College, Amravati (M.S) India Pin- 444604
, Mob-- 9595560278, Emial: aadharpublication@gmail.com

प्रशासकीय व व्यवस्थापकीय विचारवंत

संपादक

डॉ. दयाराम द. मस्के

नयाधन पब्लिशर्स ग्रुप

Dr. Bhalerao J.K.

प्रशासकीय व व्यवस्थापकीय विचारवंत

संपादक

डॉ. दयाराम द. मस्के

एम. ए. लोकप्रशासन, सेट, नेट व पीएच. डी.

लोकप्रशासन विभाग प्रमुख

आदर्श शिक्षण संस्थेचे, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,

हिंगोली, 431513

दयाधन पब्लिशर्स ग्रुप, भारत सरकारच्या MSME मंत्रालया अंतर्गत मान्यताप्राप्त.

नोंदणी क्रमांक MH-12-0001884

प्रशासकीय व व्यवस्थापकीय विचारवंत

संपादक

डॉ. दयाराम द. मस्के

© डॉ. दयाराम द. मस्के

आवृत्ती :- पहिली

प्रकाशक

मस्के अनिता दयाराम

दयाधन पब्लिशर्स ग्रुप, 263, 'अनुदया', अकोला रोड, ग्रामपंचायत कार्यालयाजवळ,

वळसोंड, हिंगोली.

महाराष्ट्र राज्य, (भारत) 431513.

Mob. No. 7276193979 / 9604872233

Email Id: - dayadhanpublishersgroup@gmail.com

Website: - http://www.dayadhanpublication.com

मुद्रक

श्रेया प्रिंटर्स, 263, 'अनुदया', अकोला रोड, ग्रामपंचायत कार्यालयाजवळ, वळसोंड, हिंगोली.

महाराष्ट्र राज्य, (भारत) 431513.

प्रकाशन दिनांक 28 / 02 / 2021

ISBN 978-81-951061-5-8

किंमत 325 /-

टीप:-

प्रस्तुत ग्रंथातील लेखन व पुनर्मुद्रण यांचे सर्व हक्क लेखकाकडे राखीव आहेत. तसेच लेखामधील नोंदवलेली मते ही संबंधीत लेखकाची स्वतंत्र आहेत. या मतांशी संपादक अथवा प्रकाशिका सहमत असतीलच असे नाही. लेखन संभ्रमित अथवा सदोष झाल्यास/ आढळल्यास यासाठी केवळ लेखकच जबाबदार असतील. ग्रंथातील भाषा, लेखन आणि आशय याविषयी संपादक, प्रकाशक किंवा मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही.

न्यायाधिकरण:- जिल्हा व सत्र न्यायालय, हिंगोली

अनुक्रमणिका

अनु. क्र.	विचारवंत	लेखक	पृष्ठ क्र.
1	खलिफा हजरत उमर बिन खत्ताब	प्रा. डॉ. शेख मोहम्मद हनिफ इस्माईलखान	4-23
2	वुड्रो विल्सन	प्रा.डॉ. जाधव शिवाजी एस.	24-32
3	फ्रेडरिक विन्सलो टेलर	डॉ. गोरे भारत	33-69
4	हेनरी फेयॉल	प्रा.डॉ. गड्डमवार शंकर	70-77
5	एल्टन मेयो	डॉ. लोणारकर प्रविण पांडुरंगराव	78-93
6	मिस मेरी पार्कर फॉलेट	डॉ. जेवळीकर गौरव गोविंद	94-110
7	मॅक्स वेबर	डॉ. भालेराव जे.के.	111-120
8	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	डॉ. जाधव विठ्ठल एस.	121-136
9	पिटर ड्रकर	प्रा. पवार शरद सूर्यकांत	137-143
10	चेस्टर बर्नार्ड	प्रा.डॉ.कहाळेकर सी.एम.	144-158
11	डग्लस मॅकग्रेगर	प्रा. डॉ. वाघमारे श्यामसुंदर पंढरीनाथ	159-168
12	क्रिस ऑर्गीरिस	प्रा. डॉ. गजभारे सुरेश	169-182
13	लिंडाल उर्विक	डॉ. उलगडे लक्ष्मण काशिनाथ	183-192
14	कार्ल मार्क्स	डॉ. कुडकेकर एन. पी.	193-203
15	पंडित जवाहरलाल नेहरू	प्रा. खंदारे के. जे.	204-209

7.मॅक्स वेबर (1864-1920)

डॉ. भालेराव जे.के.

(लोकप्रशासन विभाग प्रमुख)

स्वा. सावरकर महाविद्यालय, बीड

bhalerao.jkb1973@gmail.com

प्रास्ताविक :-

मॅक्स वेबर हे एक सुप्रसिध्द इतिहासकार, अर्थशास्त्रज्ञ, समाजशास्त्रज्ञ, राजनितीतज्ञ व प्रशासनतज्ञ म्हणून ओळखले जातात. वेबरने मांडलेल्या संकल्पना, तत्वे व सिध्दांत हे केवळ समाजशास्त्रापूरतेच मर्यादीत नव्हते तर ते समस्त सामाजिक शास्त्रामध्ये अमूल्य ठरले. त्यांनी सामाजिक क्रिया, धर्माची आचारसंहिता, भांडवलशाही, अधिसत्तेचे स्रोत व प्रभूत्वाचे प्रकार इत्यादी बाबतचे मौलिक विचार मांडून आपली वैचारिक प्रगल्भता जगापूढे प्रकट केली. वेबरनी मांडलेली नोकरशाही संकल्पना आधूनिक लोकप्रशासनाचा प्राणच ठरली नाहितर ती वैश्विक स्तरावर **'आदर्श नोकरशाहीचे मॉडेल'** बनले. त्यामूळेच नोकरशाही म्हणजे मॅक्स वेबर असे समिकरणच बनले.

वेबरनी समाजशास्त्राला वैज्ञानिक अधिष्ठान प्राप्त व्हावे व इतर शास्त्रामध्ये प्राधान्यक्रम मिळवून देण्याच्या दृष्टिने तुलनात्मक पध्दती व प्रत्यक्ष निरिक्षण यावर आधारीत संशोधन पध्दती विकसित केली. समाज रचना व समाज परिवर्तन या दोन्ही बाबींचा अभ्यास साकल्याने व सातत्यपूर्ण केला. **'राजकारणाचे समाजशास्त्र'** ही नविन ज्ञानशाखा प्रामूख्याने वेबरच्या संशोधन व विश्लेषणामूळे निर्माण झाली. वेबरच्या समाजशास्त्रातील केलेल्या योगदानाबद्दल रेमंड ॲरॉनने वेबरला **'समाजशास्त्राचा मेरूमणी'** तर किंग्सले डेव्हिस या अभ्यासकाने **'आधूनिक समाजशास्त्राचा जनक'** म्हणून गौरविले आहे. वेबरकडे असलेली ज्ञानाची बहूविवीधता व दुरदर्शीपणा त्यांनी मांडलेल्या 'अधिसत्ता'(Authority) बाबतच्या अत्यंत मौलिक विचारावरून अधोरेखीत होते.

लोकप्रशासन विषयातील नामवंत विषय तज्ञ बांधवांनी विविध प्रशासकीय आणि व्यवस्थापकीय विचारवंतांचे लेखन कार्य करून या विषयाची मराठी माध्यमातून तयारी करणारे जे विद्यार्थी आहेत त्यांचे यशोदायी मार्गक्रमन होण्यास नक्कीच मदत होईल. या ग्रंथामध्ये खालील मान्यवरांनी लेखन केलेले आहे.

विचारवंत		लेखक
ख़लिफ़ा हजरत उमर बिन ख़त्ताब	:	प्रा. डॉ. शेख मोहम्मद हनिफ इस्माईलसाब
वुड्रो विल्सन	:	प्रा.डॉ. जाधव शिवाजी एस.
फ्रेडरिक विन्सलो टेलर	:	डॉ. गोरे भारत
हेनरी फेयॉल	:	प्रा.डॉ. गाडुमवार शंकर
एल्टन मेयो	:	डॉ. लोणारकर प्रविण पांडुरंगराव
मिस मेरी पार्कर फॉलेट	:	डॉ. जेवळीकर गौरव गोविंद
मॅक्स वेबर	:	डॉ. भालेराव जे.के.
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	:	डॉ. जाधव विठ्ठल एम.
पिटर ड्रकर	:	प्रा. पवार शरद सूर्यकांत
चेस्टर बर्नार्ड	:	प्रा.डॉ. कहाळेकर सी.एम.
डग्लस मॅकग्रेगर	:	प्रा. डॉ. वायभारे श्यामसुंदर पंढरीनाथ
क्रिस आर्गीरिस	:	प्रा. डॉ. गजभारे सुरेश
लिंडाल उर्विक	:	डॉ. उलगडे लक्ष्मण काशिनाथ
कार्ल मार्क्स	:	डॉ. कुडकेकर एन. पी.
पंडित जवाहरलाल नेहरू	:	प्रा. खंदारे के. जे.

ISBN No. 978-81-951061-5-8

Edit By
Dr. Dayaram D. Maske
Exeutive Director
(Maharashtra, India)
Cell : + 91 9604872233

Dayadhan Publication
Publisher & Owner
Mrs. Anita D. Maske
Behind
Panchayat ... Hingoli
(Maharashtra, India)
Cell : + 91 7276
www.dayadhanpublication.com

स्वराज्य ते लोकशाही : एक चिंतन

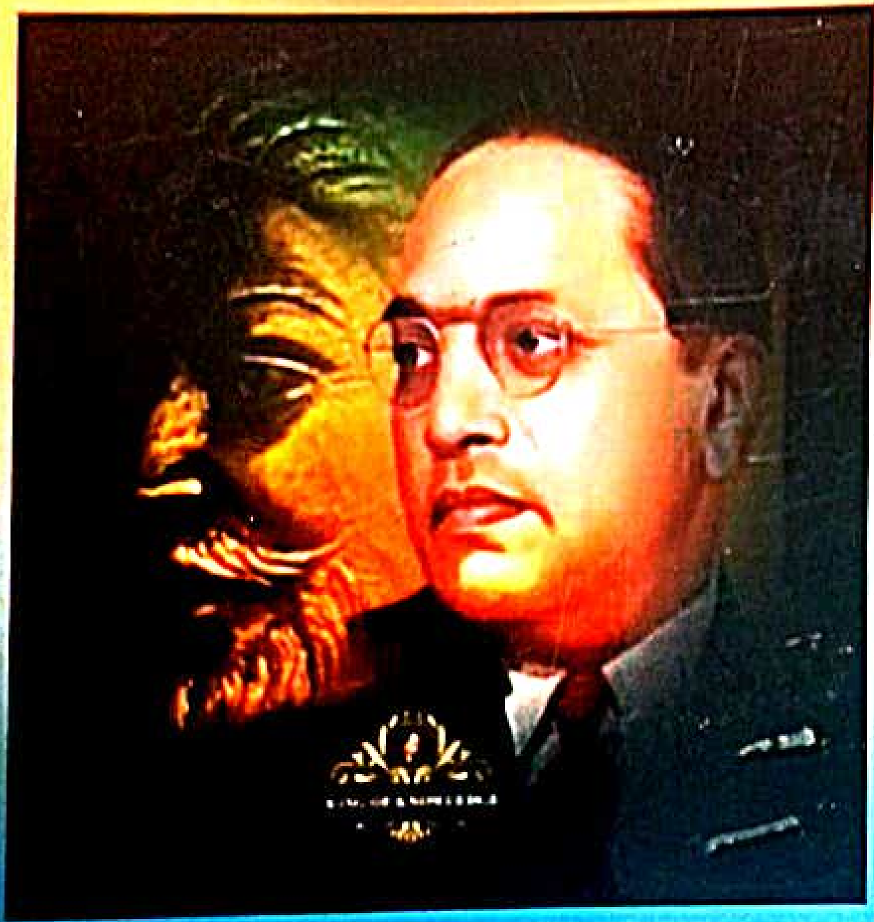

संपादक

डॉ. विठ्ठल जाधव

प्रा. विठ्ठल गुंडे

978-81-948515-7-8
Dr. Bhalerao J.K. Baid

स्वराज्य ते लोकशाही : एक चिंतन

संपादक

डॉ. विठ्ठल जाधव
प्रा. विठ्ठल गुंडे

Shaurya Publication, Latur

978-81-948515-7-8--

© Copyright, 2019, Authors

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy recording, or any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

The opinions/ contents expressed in this book are solely of the author and do not represent the opinions/ standings/ thoughts of Publications Name. No responsibility or liability is assumed by the publisher for any injury damage or financial loss sustained to persons or property form the use of the information, personal or otherwise, either directly or indirectly. While every effort has been made to ensure reliability and accuracy of the information within, all liability, negligence or otherwise, form any use , misuses or abuse of the operation of any methods, strategies, instructions or ideas contained in the material herein is the sole responsibility of the reader. Any copyrights not held by publisher are owned by their respective authors. All information is generalized. presented informational purposes only and presented "as is" without warranty or guarantee of any kind.

All trademarks and brands referred to in this book are for illustrative purposes only, are the property of their respective owners and not affiliated with this publication in any way. Any trademarks are being used without permission and the publication of the trademark is not authorized by associated with or sponsored by the trade mark owner.

ISBN:978-81-948515-7-8

Price: 250/-

Publishing Year 2021

Published and Printed by:

Shaurya Publications

Office Address: Kapil Nagar,

Khadgaon Roda, Latur- 413512

Email- hitechresearch11@gmail.com

13. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कृषीविषयक विचार 72
प्रा.हेमराज चौधरी

14. कृषी विकासाचे दृष्टे : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर 75
डॉ. जीवन सुदामराव गंगणे

15. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे महिला विषयक विचार 79
प्रा.डॉ. संजय कांबळे

16. भारतीय राज्यघटना आणि डॉ. आंबेडकरांचे योगदान 84
प्रा. डॉ. महेश मोटे

17. डॉक्टर बाबा साहेब आंबेडकर और समता" 91
उषा नारायण परघणे

18. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : महिला सशक्तीकरण 93
कु. सुनिता गोपाळराव आठवले

19. डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे महीला सक्षमीकरणा विषयीचे विचार 98
डॉ. रमेश वाघमारे

20. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे अस्पृश्यता निवारणाचे कार्य 106
अजितकुमार महादेव शिंदे

21. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंती निमित्त – शोध निबंध 112
विषय : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : महिला सशक्तिकरण
शोभा केरूबाई विश्वनाथ किरवले

22. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर व भारतीय महिला 120
प्रा.सौ.उज्वला उत्तमराव फुलवरे

23. थोर समाज क्रांतिकारक : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर 124
डॉ.भालेराव जे.के.

24. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे कृषी, जल आणि बीजविषयक विचार 128
प्रा.डॉ. विलास माधवराव गायकवाड

25. "डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक समता" 133
प्रा. डॉ. रंदिल गजेंद्र साहेबराव

978-81-948515-7-8

थोर समाज क्रांतिकारक : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

डॉ.भालेराव जे.के.
(लोकप्रशासन विभाग) स्वा. सावरकर महाविद्यालय बीड

प्रास्ताविक :

डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर तथा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे भारतीय न्यायशास्त्रज्ञ, अर्थशास्त्रज्ञ, राजनीतीतज्ञ,समाज सुधारक, अस्पृश्य नेते,एक थोर भारतीय पुढारी आणि भारतीय संविधानाचे शिल्पकार होते. भारतीय समाज चातुर्वर्ण्य व्यवस्थेवर आधारित असल्यामुळे त्यातील शूद्र वर्ण हा इतर समाजाची चाकरी व सेवा करण्यासाठी आहे अशी समाज धारणा झाल्यामुळे त्यांचे समाजातील स्थान कुत्र्या-मांजरा पेक्षा ही हीन होते.अस्पृश्य समाजाला बहिष्कृत केल्यामुळे हजारो वर्षापासून हा समाज वंचित राहिलेला आहे. भारतीय समाजातील जातीभेद दूर करून बहुजन मागासवर्गीय दलित व दलित वर्गाला आपला हक्क मिळवून देण्याकरिता,अस्पृश्य लोकांविरुद्ध होणारा सामाजिक भेदभाव नष्ट करण्यासाठी आणि गावकुसाबाहेर राहणाऱ्या समाजात नव प्रकाश आणण्याकरिता समाज क्रांतीच्या मार्गाने लढा उभारणारे आणि आपले संपूरण जीवन या कार्याकरिता समर्पित करणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे एक थोर समाज क्रांतिकारक होते.

महाडचा चवदार तळ्याचा सत्याग्रह : इ. स. १९२६मध्ये डॉ.आंबेडकर मुंबई प्रांतिक विधानपरिषदेचे नेमलेले सदस्य बनले इ. स. १९२७ला त्यांनी अस्पृश्य विरुद्ध जागृत चळवळ सुरू करण्याचा निर्णय घेतला जनावरांनाही तळ्यातील पाणी पिण्याचा अधिकार होता परंतु अस्पृश्यांना त्या पाण्यात शिवण्याचा देखील अधिकार नव्हता संपूर्ण देशात बहुसंख्य ठिकाणी अस्पृश्यांना सार्वजनिक पाणवठ्यावर पाणी भरण्यासाठी किंवा पाणी पिण्याचा अधिकार नव्हता.

४ ऑगस्ट १९२३ रोजी ब्राह्मणेतर पक्षाचे नेते सी.के.बोले यांनी मुंबई प्रांताच्या विधिमंडळात एक ठराव पास करून घेतला त्यानुसार सार्वजनिक निधीतून बांधलेली किंवा शासकीय नियमानुसार बनवलेल्या संस्थांनी प्रशासित केलेली सार्वजनिक शाळा,वाचनालय,कार्यालय,दवाखाने, पाणवठे, विहीरी व धर्मशाळा वापर करण्यास परिषदेने अस्पृश्यांना परवानगी दिली आहे. या ठरावानुसार महाडच्या नगरपरिषदेने आपल्या ताब्यातील चवदार तळे अस्पृश्यांना खुले केले असे जाहीर केले.

परंतु समाजातील उच्च लोकांनी तळ्या मधून पाणी भरून दिले नाही. त्यामुळेच अस्पृश्यांना त्यांचा हक्क मिळवून देण्यासाठी महाड येथे पिण्याच्या पाण्याचा सत्याग्रह करायचे डॉ.आंबेडकर यानी ठरविले १९ मार्च २० मार्च १९२७ रोजी महाड येथे कुलाबा परिषद बाबासाहेबांनी भरवली या परिषदेचे अध्यक्ष स्वतः बाबासाहेब होते या परिषदेस संभाजी गायकवाड, अनंत चित्रे,रामचंद्र मोरे, गंगाधरपंत सहस्त्रबुद्धे आणि बापूराव जोशी हे दलित दलितेतर सवर्ण व ब्राह्मण नेते उपस्थित होते या परिषदेत अस्पृश्य त्याचा धिक्कार करत पुढील

Rs. 150/-

ISBN-978-81-948515-7-8

Publisher
Shaurya Publication

Dr. B. R. Ambedkar : Indian Society and Ambedkarite Literature

Edited By:
Dr. Sachin Gundurao Kamble
M.A. NET, SET, Ph.D.

Dr. B.R. Ambedkar: Indian Society and Ambedkarite Literature

डॉ.बी.आर.आंबेडकर: भारतीय समाज आणि आंबेडकरी साहित्य

Editor-in-Chief

Dr. Sachin Gundurao Kamble
(M.A. NET, SET, Ph.D.)

Assistant Editor
Mr. Vaibhav Kamble, Asstt. Prof.
Mr. Babasaheb Sable, Asstt. Prof.

Dr. B.R. Ambedkar: Indian Society and Ambedkarite Literature (Essays and Articles)
In English, Marathi and Hindi Language

- Editor:
  Dr. Sachin Gundurao Kamble
  Matru-Vihar, Plot no.3,
  Behind Pratik Hotel, Pedgaon Road,
  Vaduj, Khatav Tehsil,
  Satara District,
  Maharashtra – 415506
  Email – sachinkm1983@gmail.com

- Date of Publication – 26 Jan., 2021

- Place of Publication – Kolhapur

- © Copy right:
  Deepali Sachin Kamble
  Mobile : 9096993376

- Publisher: Swachhand Prakashan,
  Kolhapur

ISBN : 978-93-83796-45-8

- Price: ₹ **210/-**

१०. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक योगदान — 134-141
डॉ. सोपान सुरवसे, बीड

११. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे स्त्री सुधारणे विषयीचे विचार — 142-151
श्री. विजय गुजर, वडूज

१२. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे उच्चशिक्षण — 152-158
श्रीमती. भारती माने, वडूज

१३. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर के विचारों का संघर्षमय परिणाम: हिंदी और मराठी दलित आत्मकथा की उपज — 159-165
प्रा. बाबासाहेब तुकाराम साबले

१४. मानवता के सेनानी-डॉ. बाबासाहब आंबेडकर — 166-168
प्रा. शिवकुमार अग्रवाल, वडूज

१५. १. घेऊ मशाल हाती - श्री. गुरुदास जिरगे
२. भीम स्तुती
३. तथागत
४. मार्गदाता

१६ कोंडमारा
डॉ. सचिन कांबळे

१७. जात
सौ. तेजस्वी कांबळे, उरुल, ता.पाटण

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक योगदान

प्रा. डॉ. सोपान माणिकराव सुरवसे
संशोधक मार्गदर्शक
मराठी विभाग,
स्वा. सावरकर महाविद्यालय, बीड

मानवी उत्क्रांती पासून ते आजपर्यंत समाज व संस्कृती मोठया प्रमाणात स्थित्यंतरे घडून आली आहेत. तत्कालीन परिस्थिती व काळानुरूप मानवी जीवन व सामाजिक जीवनामध्ये सातत्याने पारंपारिक जीवनाधिष्ठीत मुल्यांना नकार देत, नव्या मुक्त जीवनशैलीधिष्ठीत मूल्यांची स्थापना करण्यासाठी प्रस्थापित, वर्चस्ववादी गटाशी संघर्श करावा लागला आहे. धार्मिक, राजकीय, आर्थिक, सांस्कृतिक, सामाजिक आदि विविध घटकांमध्ये असे अनेक संघर्षाची रूपे दिसून येतात. हया प्रस्तूत इतिहासातून मानवमुक्तीचे अनेक रूपे आपणास अभ्यासास मिळतात. हे परिवर्तन संपूर्ण मानवी जीवन संस्कृतीला व्यापून टाकून मानव मुक्तीकडे वाटचाल करते, अशा परिवर्तनवादी चळवळीची वैभवशाली परंपरा भारताला आणि विषेशतः महाराष्ट्र व मराठी जनास लाभली आहे. मध्ययुगातील संतांची आध्यात्मिक लोकशाही चळवळ, आधुनिक काळातील समाजसुधारणे साठी ब्राम्हो समाज, प्रार्थना समाज, सत्यशोधक समाज व आंबेडकर चळवळी, योगदान उल्लेखनीय आहे. स्वातंत्र्योत्तर काळातील दलित चळवळ, शेतकरी शेतमजुरांच्या चळवळी, स्त्री स्वातंत्र्याची चळवळ, भटक्या विमुक्ताची चळवळ, आदिवासी चळवळ, अंधश्रध्दा निर्मूलनाची चळवळ अशा विविध चळवळीचे स्वरूप व मुख्य हेतू किंवा संघर्षाचा हेतू हा मानवमुक्तीचा पुरस्कार करत समता, स्वातंत्र्य, बंधुभाव, समान न्याय, समान हक्क व अधिकार, समान कायदा व सुरक्षा,

Dr. Sachin Gundurao Kamble

Dr. Sachin Kamble has been working as the Assistant Professor in Dadasaheb Jotiram Godse Arts, Commerce, Science College, Vaduj, Tal. Khatav, Dist. Satara since 2010. He is NET, SET and Ph. D. qualified and published 14 research papers in Peer Reviewed and UGC care listed journals. He has also completed UGC funded Minor Research Project.

It is disgraceful to live at the cost of one self-respect.
Self-respect is the most vital factor in life. Without it, man is a cipher. To live worthily with self-respect, one has to overcome difficulties. It is out of hard and ceaseless struggle alone that one derives strength, confidence and recognition.

Cultivation of mind should be the ultimate aim of human existence. Sincerity is the sum of all moral qualities.

Man is mortal. Everyone has to die some day or the other. But one must resolve to lay down one's life in enriching the noble ideals of self-respect and in bettering one's human life. We are not slaves. Nothing is more disgraceful for a brave man than to live life devoid of Self-respect.

My social philosophy may be said to be
enshrined in three words: liberty, equality and fraternity. My philosophy has roots in religion and not in political science. I have derived them from the teachings of my master, the Buddha.

- Dr. B. R. Ambedkar

मीडिया और हिंदी

संपादन

डॉ. शैलेश शुक्ला

मीडिया और हिंदी

(भारत में मीडिया की बढ़ती भूमिका और हिंदी का प्रसार)

संपादन

डॉ. शैलेश शुक्ला

इंडिका इन्फोमीडिया

जनकपुरी, नई दिल्ली–110 058

ISBN : 978-81-89450-81-6

मीडिया और हिंदी

संपादन : डॉ. शैलेश शुक्ला
सर्वाधिकार © : प्रकाशक
प्रकाशक

इंडिका इन्फोमीडिया

डब्ल्यू.जेड. 322, जेल रोड, नांगल राया, नई दिल्ली–110046

मोबा. : 09350951555; ई-मेल : indicainfo@gmail.com

प्रथम संस्करण : 2020

मूल्य : ₹ 500

आवरण

इंडिका इन्फोमीडिया

मुद्रक

आर. प्रिंट हाउस, हरिनगर, नई दिल्ली–110064

Media Aur Hindi: A Book on Media & Hindi

Edited by Shailesh Shukla

Price: ₹ 500/-

11. हिंदी के विकास में हिंदी सिनेमा की भूमिका 84
डॉ. शशिप्रभा जैन
12. मीडिया और भूमंडलीकरण 93
डॉ. दुर्गेश नन्दिनी
13. 21वीं सदी में मीडिया और हिंदी भाषा 101
ओमप्रकाश बंसीलाल झँवर
14. 21वीं सदी में सोशल मीडिया और हिंदी का वैश्विक विस्तार 112
श्रीमती रेखा जांगड़ा
15. 21वीं सदी में मीडिया और हिंदी का वैश्विक विस्तार 118
सौरभ सराफ
16. जनसंचार माध्यम और हिंदी 128
संगीता कुमारी पासी
17. 21वीं सदी में मीडिया व हिंदी का वैश्विक विस्तार 137
डॉ. सुधा चौहान 'राज'
18. हिंदी के प्रचार-प्रसार में सोशल मीडिया की महती भूमिका 152
प्रतिमा खदुमरा
19. हिंदी का प्रसार और सोशल मीडिया :
वर्तमान संदर्भ एवं भविष्य के मायने 161
विनोद कुमार
20. इलेक्ट्रॉनिक मीडिया के माध्यम से हिंदी का प्रचार-प्रसार 173
डॉ. अमित कुमार दीक्षित
21. सामाजिक नव माध्यमों में हिंदी भाषा 184
डॉ. धन्या के.पी.
22. सोशल मीडिया के माध्यम से हिंदी भाषा का प्रचार-प्रचार 189
डॉ. रमा शर्मा
23. इलेक्ट्रॉनिक मीडिया द्वारा प्रयोग की
जाने वाली हिंदी एवं हिंदी की चुनौतियाँ 195
कुलदीप सिंह
24. हिंदी भाषा के प्रचार-प्रसार में सोशल मीडिया की भूमिका 203
सुरेश कुमार
25. मीडिया में हिंदी विज्ञापन 213
डॉ. मन्जु शर्मा

21वीं सदी में मीडिया और हिंदी भाषा

ओमप्रकाश वंशीलाल झँवर

वर्तमान 21वीं सदी सूचना एवं क्रांति की है। सूचना क्रांति के इस युग में संचार साधनों से क्रांति आई है। नए-नए आविष्कार इन आयामों को और नई दिशाओं को उद्घाटित कर रहे हैं। तार, टेलीफोन, मोबाइल, सिनेमा, टेलीविजन, रेडियो, ऑडियो-वीडियो, कंप्यूटर, फैक्स, ई-मेल, एज़ुसेट नेटस्केप लिंक, ब्राउजर, टेलीप्रिंटर, इंटरनेट आदि संचार माध्यम हिंदी क्षेत्र में विराट रूप धारण कर चुके हैं। ये सब मीडिया उपकरण हिंदी को वैश्विक भाषा बनाने में रामबाण सिद्ध हो रहे हैं। इन मीडिया माध्यमों से हिंदी का बदलता स्वरूप पूर्ण रूप से दिखाई देता है–

1. रेडियो : रेडियो पर हिंदी में प्रसारित कार्यक्रमों ने लाखों लोगों को हिंदी सीखने पर मजबूर कर दिया। फिल्मी गाने, समाचार, आपकी पसंद, आपके पत्र हमारे जवाब तथा विविध भारती से प्रसारित कार्यक्रमों में अमीन सयानी की आवाज तथा सखी-सहेली हिंदी प्रेमियों के सिर चढ़कर बोलती है। वैश्वीकरण में रेडियो की एफएम सेवा में बदलता स्वरूप दिखाई दे रहा है। मोबाइल पर भी रेडियो का आनंद हम ले रहे हैं। रेडियो यह साधन हिंदी के भविष्य में चार चाँद लगाएगा।

2. टेलीविजन : टेलीविजन दृश्य-श्रव्य माध्यमों में सबसे सशक्त संचार माध्यम है। टेलीविजन पर प्रसारित रामायण, महाभारत, चंद्रकांता संतति, झाँसी की रानी, टीपू सुल्तान, द्वारकाधीश श्रीकृष्ण, जय वीर हनुमान,

विगत कुछ वर्षों में जिन कुछ चीजों का बड़ी तीव्र गति से उभार हुआ है उनमें 'मीडिया' और 'हिंदी' का स्थान सर्वोपरि है। मीडिया की बढ़ती भूमिका और सक्रियता न सिर्फ हैरान करती है, बल्कि चौंकाती और अचंभित भी करती है। अब तो यह देश की राजनीति, समाज और व्यक्ति को सीधे-सीधे प्रभावित भी करने लगा है, बल्कि कई बार तो यह 'संचालक' की भूमिका में नजर आता है। इसी तरह, हिंदी का राष्ट्रीय ही नहीं, वैश्विक उभार और विस्तार देखकर लगता है कि वह दिन दूर नहीं जब हिंदी संयुक्त राष्ट्र की भी भाषा बन जाएगी। व्यावहारिक तौर पर यह विश्व भाषा तो बन ही चुकी है। यह भी एक संयोग ही कहा जाएगा कि मीडिया और हिंदी—दोनों ने एक-दूसरे पर गहरा प्रभाव डाला है। चाहे इलेक्ट्रॉनिक मीडिया हो या सोशल मीडिया, या फिर सिनेमा, हिंदी इन सबमें रक्त, मांस, मज्जा की तरह समाविष्ट दिखती है। आजकल सेमिनारों, वेबिनारों, सभा-संगोष्ठियों आदि में मीडिया और हिंदी के अंतरसंबंधों पर जमकर बहस और विमर्श हो रहे हैं। ऐसे में, 'मीडिया और हिंदी' को केंद्र में रखकर एक पुस्तक बनाने की परिकल्पना सामने आई, जिसकी एक जीवंत प्रतिमूर्ति के रूप में यह पुस्तक आपके हाथों में है। आशा है कि विषय के विशेषज्ञ और अध्येताओं, अध्यापकों और विद्वानों को ही नहीं, सामान्य पाठक को भी यह उपक्रम रुचेगा। देश के विभिन्न विश्वविद्यालयों के प्राध्यापकों और वहां शोध करने वाले छात्र-छात्राओं के शोध आलेखों के इस विशिष्ट संचयन का संकलन-संपादन डॉ. शैलेश शुक्ला ने किया है।

पत्रकारिता एवं जनसंचार विभाग, महर्षि दयानंद विश्वविद्यालय, रोहतक, हरियाणा से 'न्यू मीडिया में हिंदी साहित्य की उभरती प्रवृत्तियां : एक आलोचनात्मक अध्ययन' विषय पर पी-एच.डी. उपाधि प्राप्त डॉ. शैलेश शुक्ला पूर्व में देश की राजधानी दिल्ली से प्रकाशित होने वाली राष्ट्रीय मासिक हिंदी पत्रिका साक्षी भारत तथा समाचार पत्रिका दिल्ली न्यूजट्रैक में उप-संपादक के पद पर रहे। तत्पश्चात, सिक्किम केंद्रीय विश्वविद्यालय में राजभाषा अधिकारी के पद पर वर्षों अपनी सेवा दी। संप्रति, बेल्लारी स्थित भारत सरकार के उपक्रम, एनएमडीसी के राजभाषा विभाग में सहायक प्रबंधक के पद पर कार्यरत हैं।

इंडिका इन्फोमीडिया
नई दिल्ली

वेबसाइट
www.indicainfomedia.com

ISBN 978-81-89450-81-6

9 788189 450816

मूल्य : 500/-

ANNA BHAU SATHE

A Voice of Marginalized Society

Editor

Dr. Ramesh Landage • Dr. Vishnu Patil

Dr. Mahesh Waghmare

Anna Bhau Sathe:

A Voice of Marginalized Society

Editors:
Dr. Ramesh Landage
Dr. Vishnu Patil
Dr. Mahesh Waghmare

Akshita Publishers and Distributors
Delhi-110053 (India)

Published by :
Akshita Publishers and Distributors
H.No. J-180/5-A, 4th Pusta,
Pahari Hotel Wali Gali
Opposite Ajay Medical Store,
Kartar Nagar, Delhi-110053
E-mail: abooks2019@gmail.com
Mobile: 9968053557, 9811149816

Anna Bhau Sathe: ***A Voice of Marginalized Society***

© Editor

First Edition 2020

ISBN: 978-81-940592-5-7

All rights reserved no part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, meschanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the editor.

Disclaimer: Articles, Papers, Views, Idea and materials published in this ISBN Book are intellectual properties of author(s). Author(s) is / are solely responsible for their publication and not the Editors or publisher- **Editors**

PRINTED IN INDIA

Published by Akshita Publishers and Distributors, Delhi-110053. Laser Type Setting at Shahabuddin Computers, Printed at Milan Enterprises, Delhi-110002.

Published by :
Akshita Publishers and Distributors
H.No. J-180/5-A, 4th Pusta,
Pahari Hotel Wali Gali
Opposite Ajay Medical Store,
Kartar Nagar, Delhi-110053
E-mail: abooks2019@gmail.com
Mobile: 9968053557, 9811149816

Anna Bhau Sathe: ***A Voice of Marginalized Society***

© Editor

First Edition 2020

ISBN: 978-81-940592-5-7

All rights reserved no part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, meschanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the editor.

Disclaimer: Articles, Papers, Views, Idea and materials published in this ISBN Book are intellectual properties of author(s). Author(s) is / are solely responsible for their publication and not the Editors or publisher- Editors

PRINTED IN INDIA

Published by Akshita Publishers and Distributors, Delhi-110053. Laser Type Setting at Shahabuddin Computers, Printed at Milan Enterprises, Delhi-110002.

19. Social and Economic Condition of *Dalits* in The Literary Works of Anna Bhau Sathe 126
–Dr. Sanjay S. Tamgadge

20. Anna Bhau Sathe's *Shethjiche Election: A Critical Study* 131
–Mr. Rahul V. Ingle

21. Struggle for Survival of the Down-trodden Community as Reflected in Anna Bhau Sathe's Story Smashanatil Son (Gold in the Funeral Place) 136
–Mr. Swapnil M. Rajpankhe

22. Anna Bhau Sathe: True Vison Towards Society 141
–Dr. Mahadevi V. Phad[1] & Dr. Ashwini D. Chalak[2]

23. Anna Bhau Sathe: Maker of Indian Literature 148
–Mrs. Shyamla S. Kshirsagar

24. A Study of Echo of Marginal in Anna Bhau Sathe's Literature 154
–Dr. Sangita S.Sasane

25. Anna Bhau Sathe's *Fakira*: A Fighting Spirit 159
–Dr. Rameswar E. Solunke

26. Anna Bhau Sathe: Life, Literature and Works 167
–Dr. Vikas A. Deshmukh[1] & Mr. Subhash M. Sonawane[2]

27. Anna Bhau Sathe: A True Humanist in a True Sense 171
–Ms. Diksha Kadam

28. Anna Bhau Sathe: A Writer with Different Perspectives 177
–Mr. Ananda D. Pimpale

29. *Hriday Parivartan* (Change of Heart): Resolving the Caste Conflicts in the Select

Chapter–24

A Study of Echo of Marginal in Anna Bhau Sathe's Literature

–*Dr. Sangita S.Sasane*

Abstract

Anna Bhau is the devotee of humanism and patriotism. He was the true son of Marathi land but society didn't accept him and his literature as he was belongs tomarginalized society.When India got freedom in 1947,Anna Bhau stated the realistic situation of *Dalit* and downtrodden as *"Ye Aazadi Zuthi hai, Desha ki Janata Bhukhi hai."* So his all literature revolves around the problems of marginals. We meet his protagonist who struggle for bread and butter not for power, position and luxurious life. Thus, the aim of this paper is going to focus on marginalized section of society.

Keywords: Marginal, Literture and Socoety

Introduction

Anna Bhau Satheis well known to Marathi Literary world and labour movement in Maharashtra whatever he has written is the realistic image of exploited class of India.His literature

ABOUT THE EDITORS

Dr. Ramesh Achyut Landage (M.A., M. Phil., Ph.D.), Assistant Professor of English, Kalikadevi Arts, Commerce and Science College, Shirur (Ka) Beed (MH). He has received a state level "Ganuji Shivaji" best teacher award in 2018. Prior to this, he edited three books named "Confluences of Recent Voices in Indian English Literture", "Contemporary Indian Women Novelist: Reviews and Discussions" and "Anna Bhau Sathe: Ek Anubhavache Vidyapeeth". His trhust areas of research are Dalit Literature, African Literature and Literary Criticism and Theory. He has published several research papers in national and international Confernces and Journals. Recently, he received a minor project from Dr. B.A.M.U. Aurangabad (MH) for the translation of Anna Bhau Sathe's fiction Chitra and Vaijanta

Dr. Vishnu Waman Patil (M.A., M. Phil., SET., Ph.D.), Assistant Professor of English, Deogiri College, Aurangabad (MH). He is recipient of Bryden Scholarship, USA, 2019 and University level and state level Avishkar Research Award in 2016. He is an editorial board member of Journal of Studies in Language, Culture and Society, Algeria. His research areas are science fiction, sexuality, violence, literary criticism and theory. He has delivered several resource talks on NAAC. He wrote a book "Alchemy of Desire, Revolt and Violence" published by Partridge in 2017 and edited a book "Styashodhak Anna Bahu Sathe: A Humaniterian Philosopher" in 2018. He has published several research papers in national and international journals. Currently he is working on 'Play around the Object of Desire' and 'Manufacturing Consent: Politics of Images from Media'.

Dr. Mahesh Ramdatta Waghmare (M.A., B.Ed., Ph.D.), Assistant Professor of English, Balbhim Arts, Commerce and Science College College, Beed (MH). He has published several research papers in national and international journals. His investigation areas are Indian Literature and Literary Criticism and Theory. He has organized two International Conferences. Prior to this, he has edited a book "Styashodhak Anna Bahu Sathe: A Humaniterian Philosopher" in 2018.

AKSHITA PUBLISHERS AND DISTRIBUTORS
H.No. J-180/5A, 4th Pusta,
Pahari Hotel Wali Gali
Opposite Ajay Medical Store,
Kartar Nagar, Delhi-110053
Mobile: 9968053557, 9811149816
email : abooks2019@gmail.com
Website: www.rppublication.com

APD

₹1150/-

स्वराज्य ते लोकशाही : एक चिंतन

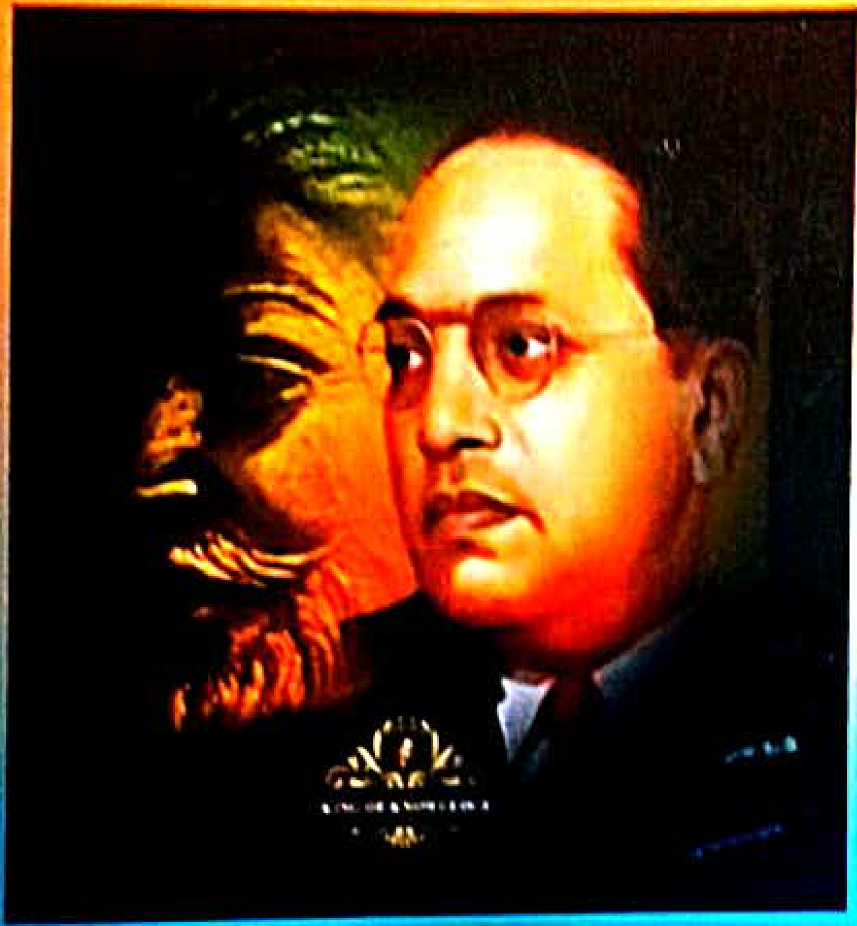

संपादक

डॉ. विठ्ठल जाधव

प्रा. विठ्ठल गुंडे

स्वराज्य ते लोकशाही : एक चिंतन

संपादक
डॉ. विठ्ठल जाधव
प्रा. विठ्ठल गुंडे

Shaurya Publication, Latur

978-81-948515-7-8

© Copyright, 2019, Authors

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy recording, or any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

The opinions/ contents expressed in this book are solely of the author and do not represent the opinions/ standings/ thoughts of Publications Name. No responsibility or liability is assumed by the publisher for any injury damage or financial loss sustained to persons or property form the use of the information, personal or otherwise, either directly or indirectly. While every effort has been made to ensure reliability and accuracy of the information within, all liability, negligence or otherwise, form any use , misuses or abuse of the operation of any methods, strategies, instructions or ideas contained in the material herein is the sole responsibility of the reader. Any copyrights not held by publisher are owned by their respective authors. All information is generalized, presented informational purposes only and presented "as is" without warranty or guarantee of any kind.

All trademarks and brands referred to in this book are for illustrative purposes only, are the property of their respective owners and not affiliated with this publication in any way. Any trademarks are being used without permission and the publication of the trademark is not authorized by associated with or sponsored by the trade mark owner.

ISBN:978-81-948515-7-8

Price: 250/-

Publishing Year 2021

Published and Printed by:

Shaurya Publications

Office Address: Kapil Nagar,

Khadgaon Roda, Latur- 413512

Email- hitechresearch11@gmail.com

26.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जलधोरण व विद्यूत धोरण विषयक विचार प्रा. शिवाजी काकडे	137
27.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर: सामाजिक लोकशाही प्रा. संतोष भावार्थे	141
28.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे अस्पृश्यतेसंबंधी विचार प्रा. दत्तात्रय प्रभुराव मुंढे	145
29.	अण्णाभाऊ साठे कि कथा तमाशा डॉ. ओमप्रकाश बन्सीलाल झंवर	149
30.	शिवस्वराज्यआणीमहिलासक्षमीकरण प्रा. तानाजीजाधव	152
31.	छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे परराष्ट्र धोरण प्रा. डॉ. देशमुख बी जी	159
32.	छत्रपती शिवाजी महाराजांचे कृषिविषयक धोरण डॉ.भेलोंडे जगदीश व्यंकटराव	165
33.	छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे धार्मिक धोरण डॉ. प्रकाश बाबाराव महाजन	169
34.	छत्रपती शिवाजी महाराज आणि प्रशासन प्रा. डॉ. केशव अंबादास लहाने	173
35.	छत्रपती शिवाजी महाराज आणि शेतकरी डॉ. आप्पा दत्तू माने	180
36.	राष्ट्रीय एकात्मतेचे प्रतिक : छत्रपती शिवाजी महाराज डॉ.दीपक सुभाषराव सूर्यवंशी	184
37.	"शिवस्वराज्य आणि पर्यावरण पूरकता" दशरथ प्रल्हाद लोडे	188
38.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांची शैक्षणिक चळवळ डॉ.शेख हुसैन इमाम	193
39.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर और सामाजिक समता डॉ. सावळकर उमाकांत सिताराम	197
40.	अण्णाभाऊ साठेंची कादंबरी- एक चिंतन प्रा. डॉ.मेधा गोसावी	193

978-81-948515-7-8

अण्णाभाऊ साठे कि कथा तमाशा

डॉ. ओमप्रकाश बन्सीलाल झंवर
स्वा. सावरकर महाविद्यालय, बीड.

इस कथा में वारणा विभाग के येळगांव मे रहने वाले बापू की पत्नी गोजाबाई के द्वारा भारतीय स्त्री का त्याग समर्पण सहकार्य मर्यादा सन्मान का चित्रण तथा नवता का त्याग, अपनापन, सामंजस्य अण्णा भाऊ ने चित्रित किया है।

बापू के दादाजी तथा पिताजी का तमाशा का बहोत बड़ा फड था। उनका वारणा विभाग में बहोत बोलबाला तथा नाम था। मगर यह तमासगीर परंपरा बापू के पास आकर खंडीत होती हे। बापू सुंदर युवक है। उसकी शादी गोजाबाई जैसे सुंदर स्त्री से होती है। वह दिन भर खेतो तथा मजुरी करता है मगर शाम घर आने के बाद गाणे की मैफिल गली के लोगों के साथ सजाता है। घर में सभी वाद्य है और बापू की आवाज भी बहोत बढ़िया है। गली के लोग पैसे इक्कठा करके मैफिल में चाय पीते है और मैफिल देर रात तक चलती है। ऐसे दिन कट रहे थे।

बापू अपने इस जीवन से असंतुष्ठ था। वह स्वप्न देखा करता था की मेरा भी दादाजी और पिताजी की तरह तमाशा का फड होगा। मगर तमाशा खडा करने के लिए उसके पास ना साज है, ना साधन है, रूपया है ना एक सुंदर नाचणेवाली लडकी है। ऐसे सोचते सोचते आगे क्या? यह प्रश्न वह खुद से ही करते रहता है।

ऐसे ही एक रात गाणे की मैफिल गांव के केसू पाटील ने सुनी और वह बापू के पास आकर बोले "रात्री म्या तुमची बैठक ऐकली. झकास रंग भरला व्हाता. आरं आम्ही पाटील. आमच्या घरात दाणं हायती, तर तुझ्या घरात गाणं हाय. आर गाणं नि दाणं सारख्याच मोलानं इतक्यात. तुझ्या घरात गाण्याचं पेव भरलं असून तू असा डोळं झाकूण का बसलायसाय? तमाशा कर-"[१]

बापू ने तमाश के लिए अपनी मजबूरी बताई तो पाटील अपने मोहल्ले के तथा गांव के लोगों से बात करता हूँ तू दोपहर मे घर आ जा कहकर चल दिए। बस फिर क्या बापू को अपना सपना सच होता नजर आने लगा। वह भविष्य के सोच में डूब गया। वह अपना ही तमाशा आँखे तल्लीन होकर देख रहा था तभी उसके पत्नी गोजा ने उसे चाय तयार है कहकर पुकारा और उसके सामने का तमाशा तूट गया।

बापू के मन मे आशा जागी वह आनंद के साथ दोपहर की राह देख रहा था। जैसे ही दोपहर हुई बापू पाटील के घर गया। पाटील उसकी ही राह देख रहे थे। उन्होंने गंभीरता से कहा "बापू आमचं बोलणं झालं तुला तमाशासाठी लागणारा सारा खर्च गाव करायला तयार हाय. तू कामाला लाग. तुला करसली बाई पायजी ती बघ. गाव तुला दाणं देणार पैसा देणार, मीठ - मिरची पुरवणार आणि त्या बदलत्या तू वर्षातून गावच्या जत्रे दिवशी, गावच्या देवापुढं हजेरी लावायची हे कबूल हाय का?" बापू ने स्विकारा मेरा गाव, मेरा भगवान मे कहा भी रहूं दो दिन आकर तमाशा करूगा, चाकरी करूगाँ। पाटील ने उन्हे पाचसो रूपये दिए और तमाशा की तयारी करने को कहा।

Rs. 150/-

ISBN-978-81-948515-7-8

Publisher
Shaurya Publication